

Ljusgrå granit. Höjd 2,57 m., bredd 0,62 m. Ett stycke av stenen är avslaget upptill till vänster, varvid det ristade korset skadats. På högra sidan av stenen framgår i ramlinjen en spricka. En 35 cm. lång spricka inom vänstra runslingan ungefär mitt på stenen lagades 1936 med stenkitt liksom en annan 75 cm. lång på vänstra smalsidan. Ristningen är djup.

Inskrift:

× **karr** × **auk** × **kali** × **reistu** × **stin** × **pensi** × **eftir** × **ueurþ** : **faþur** × **sin** · **muk** · **kuþan** · **þekn** ·

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Karr ok Kali restu sten þannsi æftir Veurð, faður sinn, miok goðan þegn.

»Kar och Kale reste denna sten efter Veurd, sin fader, en mycket god tägn.»

Till läsningen: Inskriften börjar och avslutas med sk. 1 **k** är i likhet med inskriftens övriga **k**-runor icke stungen. Torins läsning 4 **ar** (även *Bautil*) är obefogad; i stenen finns en liten avflagring åt höger, som ej motsvaras av huggning åt vänster; den obetydliga fördjupningen är med säkerhet ej huggen. 3 **r** och 4 **r** tangera varandra nedtill. 13 **e** är i likhet med 23 **e**, 27 **e**, 33 **e** stungen med en kraftig, rund punkt. 20 **i** är ej stungen, ej heller 46 **u**. — Liljegren: 3–4 **ber**, 20 **e**, 23 **i**, 33 **en**, 54 **a**. — Christofersson och *Bautil*: **er**, 20 **e**, 33 **en**, 54 **a** — Torin 4 **ar**, 27 **i**, 54 **a**. — Säves läsning är korrekt.

Mansnamnet *Karr* är icke så vanligt i runinskrifter som motsvarande svagform *Kari*. Det tycks ha haft sin största spridning på Island. Till sin art är det ursprungligen ett binamn, härlett av fisl. *kárr* adj. 'krushårig'. Se även Vg 180. Om *Kali* se U 102. Namnet *Veurd* är icke tidigare känt, men både förled och efterled äro kända namnelement, *Ve-* (t. ex. *Vebiorn*, *Vestenn*) och *-urðr* (t. ex. *Sigurðr*); namnet kan i sin helhet ursprungligen vara ett appellativ 'helgedomsvaktare', isl. *vévrðr* m. Jfr litteraturen om Rök-stenens **uiuari**.

74. Vinköls sn, skolgården (gamla kyrkogården).

Pl. 60.

Litteratur: L 1348, T 1. C. Andreae, Anteckning 1672 (avskr. i J. P. Carlmark, Antiquiteter 1, Stifts- och Landsbibl., Skara); D. E. Næzén, Brev t. VHAA 18/9 1788 (i: J. G. Liljegren, Fullständig Bautil, ATA); P. Tham, Diverse Anteckningar om Antiquiteter (i: Bautil, tillh. kapten E. Malmberg, Ulriksdal); N. H. Sjöborg, Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830), s. 117, Svenske fornlämningar 1832, s. 7 (ATA, ett ex. jämväl i KB, sign. F m 21); Fornminnesinventering 1923 (ATA); Handlingar 1928 (restaureringsrapport) i ATA; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 356; S. Welin, Svenska Topografiska Sällskapet i Skara (1950), s. 50 f.; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 177.

Äldre avbildningar: D. E. Næzén, teckning 1770 (i a.a.); ännu en teckning, osign., möjligen av Næzén (i: Knös' handskriftsaml. band I nr 17: brev fr. I. Wollin t. O. Knös, Stifts- och Landsbibl., Skara), återgiven i Welin a.a., s. 52, varvid attribueringen är förhastad (enl. vad Welin senare brevledes meddelat); Tham, bläckteckning (i a.a.); Sjöborg a.a. 1830, fig. 183, teckning (osign. i a.a. 1832); osign., laverad teckning (VFA); O. Erlandsson, blyertsteckning (VFA), träsnitt (i T 1).

Runstenen står sedan 1928 rest 800 m. VSV om Vinköls nuvarande kyrka, 15 m. Ö om vägen Vinköl-Östorp, på skolgården, 2 m. från dess södra gräns, den gamla kyrkogårdsmuren. Här i västra bogårdsmuren till Vinköls gamla, nu rivna kyrka har stenen tidigare varit inmurad. C. Andreae meddelar 1672: »finnes en runehall i Vinköls kyrkogårdsmur upsatt». 1770 avbildar D. E. Næzén dess övre, större del liggande »inmurad uti Winköhls västra kyrkogårds Mur». Samma stycke finns också avbildat hos N. H. Sjöborg (a.a. 1830: »i västra kyrkogårdsmuren»). P. Tham avbildar detta större stycke samt även det mindre, ehuru ej liggande tillsammans, »i Kyrkobalken wid Södra Porten». I Sjöborgs reseberättelse från 1832, avsedd som början till en aldrig utgiven tom. 4 av *Samlingar för Nordens fornälskare*, finns stenen i sin helhet avtecknad, varvid dock det ännu saknade lilla stycket längst ner till höger markeras avslaget. De båda bevarade styckena uttogos ur muren 1928 och hopfogades. Stenen restes samma år på sin nuvarande plats.

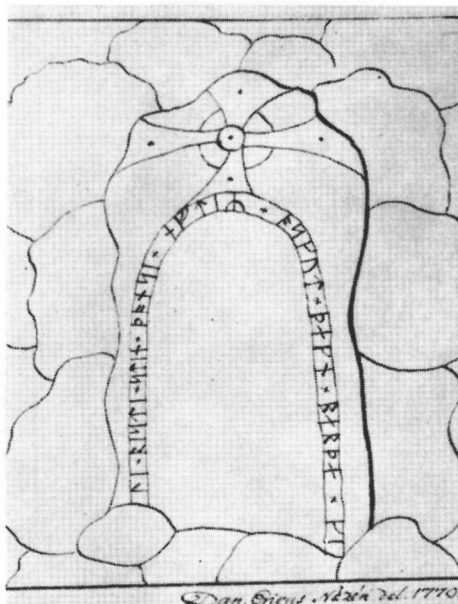

Fig. 106. Vg 74. Vinköls sn, skolgården. Efter teckning av Næzén 1770.

Mörk granit. Höjd 2,32 m., bredd 0,98 m. Till följd av att ett stycke av stenens underdel saknas, har ett mindre parti av runinskriften gått förlorat. Runorna äro djupt huggna. Avflagring hotar dock nedersta delen av det ristade korset upptill på stenen samt översta delen av ristningen. Ett litet stycke med runorna 34–35 är nu avflagrat men fanns vid Sjöborgs besök 1832. Av K. Torins bild att döma förefaller skadan inom detta parti ha varit mindre ännu på 1870-talet.

Inskrift (supplerad efter äldre teckningar):

× **ak** - **ti** × **risti** × **stin** × **ponsi** × **eftir** × **oskut** × **þegn** [× **ha**] **rþa** + **ku** ... **ur** × **sin** +

5 10 15 20 25 30 35 40 45

Ag[u]ti(?) resti sten þannsi æftir Åsgöt, þegn harða go[ðan, fað]ur(?) sinn.

»Agute(?) reste denna sten efter Åsgöt, sin fader(?), en mycket god tägn.»

Till läsningen: Ristningen börjar och slutar med sk. Mellan bst och hst i 2 **k** är en fördjupning, som tillkommit genom flagring. I r. 3 är hst säker; runan kan ha varit **i**, som Jungner föreslagit, men avståndet till följande runa, 6,5 cm., tillåter också att runan varit **u**; någon bst till en sådan **u**-runa kan nu icke konstateras på grund av en djup avflagring över hela partiet omkring sprickan. En jämförelse mellan r. 2–4 (12 cm.) och r. 27–29 (11 cm) stöder antagandet, även om man icke kan utesluta möjligheten, att det stora avståndet mellan r. 2–4 beror på att sprickan i stenen förekommit redan då stenen ristades. Möjligen finnas ytterst svaga spår av en bst t.v. om hst i 4 **t**. Undre delen av hst till 12 **t** är endast delvis bevarad i kanten av en djup flagring. 13 **i** är ostungen. 20 **e** och 31 **e** äro tydligt stungna. Av det delvis förstörda ordet 34–38 **harþa** skönjas förutom de två sista runorna endast svaga spår av bst till 36 **r** i flagringens nedre kant samt spetsen av hst till samma runa jämte översta spetsen till hst i 35 **a**; på de äldsta teckningarna är ordet däremot i sin helhet tydligt. Suppleringen av runorna på det saknade stycket av stenen efter 40 **u** är gjord efter det beräknade utrymmet för 7 tecken. Sannolikt utgöra 41–42 **ur** slutet av ordet **þapur**, med hänsyn till utrymmet knappast **broþur**. R. 45 är **n**, icke **a** som Torin föreslår.

Sjöborg läser 2–4 **þil**, 20 **i**; Torin 3 **i**, 20 **i**.

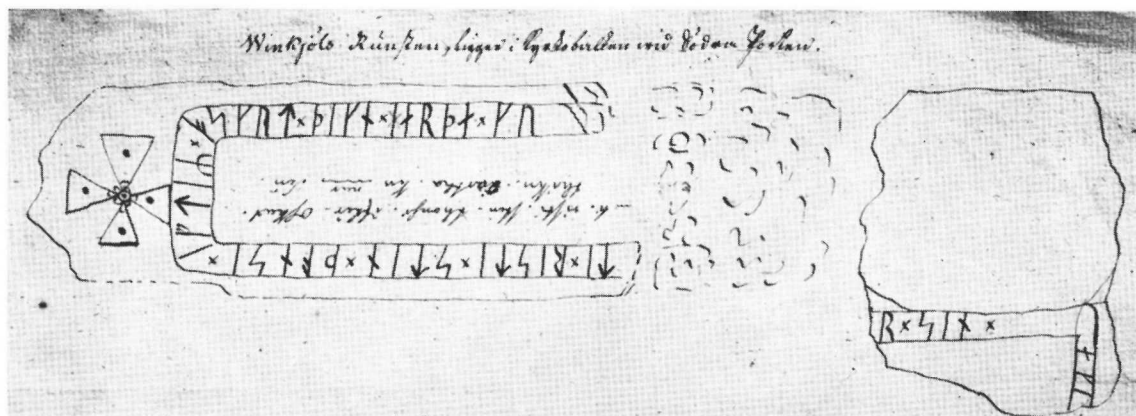

Fig. 107. Vg 74. Vinköls sn, skolgården. Efter teckning av Tham.

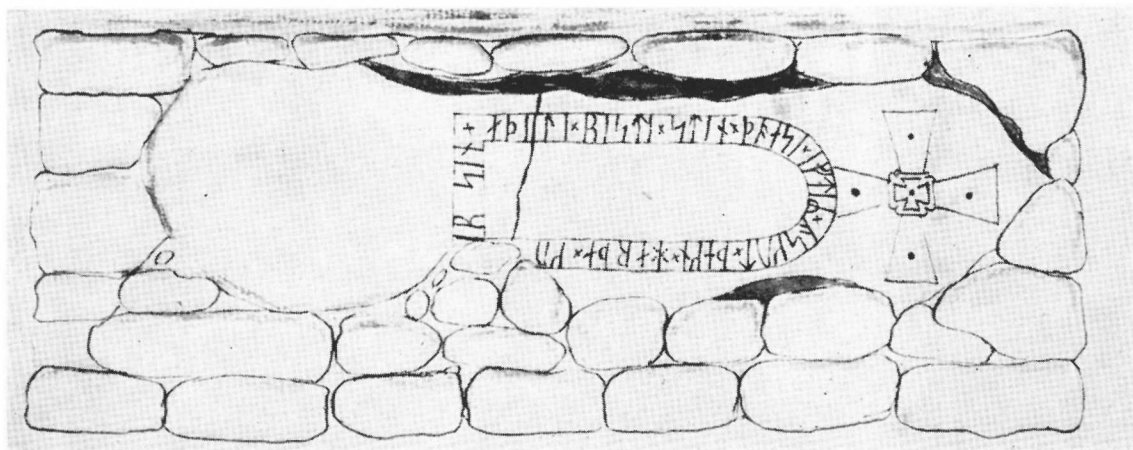

Fig. 108. Vg 74. Vinköls sn, skolgården. Efter teckning i Sjöborg, Svenske fornlämningar 1832.

Om namnet *Aguti* se Sö 219. Vore runan 3 i stället i, skulle namnet med hänsyn tagen till inskriftens ortografi i övrigt snarast vara **Agæti*, tidigare dock ej belagt.

Om *Asgotr* se E. Wessén, *Studier till Sveriges hedna mytologi och fornhistoria* (1924), s. 92 f., *Nordiska namnstudier* (1927), s. 82.

75. Västra Gerums sn, kyrkan.

Pl. 61.

Litteratur: B 960, L 1672, T 4. J. Peringskiöld, *Monumenta* 9, bl. 85; P. A. Säve, *Berättelse* 1863, s. 164 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 130); S. Lindqvist, *Den helige Eskils biskopsdöme* (ATS 22: 1, 1917), s. 61; N. Beckman i VFT 4: 1 (1920), s. 59; Fornminnesinventering 1923 (ATA); Handlingar 1929 i ATA; O. Sjögren, *Sverige* 4 (1933), s. 357; H. Wideen, *Väst-svenska vikingatidsstudier* (1955), s. 176 f.

Äldre avbildningar: Ulf Christofersson, bläckteckning 1687 (i KB F 1 7 a, bl. 17), träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 960); Säve, bläckteckning (i a. a.); O. Erlandsson, blyertsteckning (VFA), träsnitt (i T 4).

Runstenen sitter inmurad i södra tornmuren till Västra Gerums kyrka, invid markytan. Såsom inskriftens lydelse utvisar, har stenen ursprungligen legat. Den företer en tidig typ av lagd sten.